

СТАНОВИЩЕ

за защита пред Научно ЖУРИ в УНСС, София,
на 02 ноември 2023, 14.00 часа

ОТ: **проф. д.с.н. Михаил Стоянов Мирчев**, катедра „Политология“, факултет „Международна икономика и политика“, УНСС, София.
Научно направление и специалност 3.1. „Социология“

ОТНОСНО: дисертационен труд за **присъждане на ОНС „доктор“** в професионално направление 3.3. „Политически науки“, по докторска програма „Политология“

АВТОР на дисертационния труд:
Елеонора Милчова Ушатова – Калинова

ТЕМА на дисертационния труд:
„Ролята на ОМБУДСМАНА в развитието на гражданското общество в България – гражданско участие“

НАУЧЕН ръководител:
доц. д-р Симеон Митков Асенов

ОСНОВАНИЕ за представяне на становището:

Участие като член в Научното жури, определено със заповед на Ректора на УНСС, с № 1722 от 04 юли 2023. Като резерва замества колега.

1. Информация за дисертанта

Елеонора Милчова Ушатова – Калинова като дисертант се е обучавала и работила по докторска програма към катедра „Политология“ на УНСС. Формата е „самостоятелна подготовка“ – така нар. **свободна докторантура**.

Докторант е в Катедра „Политология“ на УНСС от 2021, със срок 3 години, на самостоятелна подготовка. Дисертацията е представена за защита предсрочно – на 2-та година.

Вероятно е подписана Декларация за Оригинаалност и Авторство (за научна колегиална етичност), по чл. 27, ал 2 от ЗРАСРБ, както и Декларация за Съответствие с М.Н.Из., по чл. 26, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ.

2. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА на представения дисертационен труд

Дисертацията е оформена в стандартна структура: **увод, три приносни глави, заключение, литература и приложения.**

Първата глава (54 стр.) е по **теоретико-методическата основа**. Основно се обсъжда и разработва понятието „гражданско общество“ – в исторически и съвременен ракурс. Осветляват се гражданските движения и НПО в качеството им на основни актьори в ГО. Обобщава се чрез някои аспекти на гражданското участие в демократичния процес. В тази светлина са типологизирани видове гражданско участие.

Втората глава (68 стр.) е **институционален анализ** на Национален омбудсман в България, разгледан през призмата на реалното състояние на ГО днес в България. На първо място през особеностите на българския конституционен модел и неговото реално функциониране. Обсъжда се конкретната правна регулация, в светлината на факторите за гражданска активност. Специално се акцентира на функциите и ролята на Омбудсмана по време на граждански и политически кризи.

Третата глава (20 стр.) представя методиката на авторски **емпиричен сондаж** по темата на дисертацията, получените данни и дълбочинни интервюта с 13 експерта, както и съответен **кратък анализ** на данните и получената информация.

Общият обем е 166+10 стр. Приемам този обем на труда като минимално изискуем в полето на нашите обществени науки.

Приложен е използван **Сценарии за „дълбочинно“ интервю с експерти** от институцията Национален омбудсман. Той съдържа 8 теми за обсъждане с експертите – формулирани са основни въпроси и подвъпроси към тях. Забележка: 1-ви и 7-ми въпроси сякаш не прилягат като за „експерти“ – би следвало да са по-конкретизирани, след като се питат хора с богат практически опит и с функции на компетентни служители.

Приложен е и **Сценарии за „дълбочинно“ интервю с представители** на НПО и граждански активисти – т.е. другата страна на процеса. Той също съдържа 8 теми за обсъждане. Темите дублират въпросите към експерти от институцията – очевидно замисълът е да се направи съпоставка.

Приложен е надлежен **списък с 13-те експерта** – с посочване на институцията и НПО, както и специфичните им дейности. Това са експертите, с които е проведено дълбочинно интервю, вкл. самите 3-ма национални омбудсмани от периода 2010-2023 год.

На стр. 136-150 (15 страници) **синтезирано са представени мнения** на интервюираните експерти – откъм омбудсманите и откъм гражданските организации. Направено е сбито и съдържателно, с необходимото обобщаване от страна на изследователя.

Бележка: Остава се с впечатление, че е даден приоритет на гражданските организации, а не на омбудсманите. Сякаш при представянето вторите са подценени. В тази връзка ми липсва едно **таблично и съпоставително представяне** на двете групи мнения, за да се види по-ясно къде те се припокриват, дали някъде се разминават, има ли пунктове, където срещу едното мнения откъм другата страна има празнота?

Друга бележка: Би могло да има едно далеч по-изчерпателно **приложение с по-подробни текстове** от интервютата с експерти – те не са толкова много и обемът не би бил огромен. Това би дало възможност на читателя сам да се ориентира в допълнителни нюанси, в различни акценти, както и относно нелогично липсващи акценти в интервютата и в изказваните становища. Така би бил предоставен емпиричен материал на други изследователи за техен вторичен анализ.

Приложен е списък с **използвана литература**. Виждаме 44 научни източника на български език, заедно с 13 източника на английски език. Още, посочени са 10 институционални източника.

Общо взето това е **достатъчен обем като минимално изискване** за една докторска дисертация за „малък доктор“ – ОНС „доктор“.

Мога да констатирам, че в тясното поле на своя изследователски интерес докторантът **познава достатъчно** източници и научна литература.

3. АКТУАЛНОСТ на темата и проблематиката

Темата и проблематиката на дисертацията е безспорно актуална и с **нарастваща актуалност** в днешното ни все по-разбъркано време. Гражданските напрежения нарастват екстремално от 2020 г. насам. Днес граждански протести зачестяват по всякакви поводи, вкл. срещу стратегически и конкретни политики на Властта и Правителството.

В такава обществена и държавна ситуация институцията Национален омбудсман има изключително важна **роля като трансмисия** от гражданите и техните обединения и прояви към властовите институции и законодателните органи.

Има изключително важна функция да **събира и обобщава, и да осмисля** нормативно и юридически получаваните откъм гражданите и техните общности конкретни критики и предложения, за да сезира съответните държавни институции и учреждения, държавните органи за навременна реакция и полезни решения на казусите.

Още, омбудсманът е изключително важно **средоточие на гражданската надежда**, че в институционалната структура на самата държава има орган, който застава откъм гражданите, който внимава за натрупващи се проблеми, който реагира адекватно при кризи и граждански вълнения.

Всички тези неща, вероятно и други, правят настоящата работа **актуална и със съвременни** политически и политологични проекции, с важни граждански и институционални проекции, и е с нарастваща практическа и теоретико-концептуална актуалност.

Обектът и предметът на това дисертационно изследване предполага **органично влияние между институционален анализ и гражданска чувствителност** към острите проблеми в обществото и кризите в държавата. Това в случая се е получило – то е съдържателно постижение на автора и научния ръководител, но в същото време то има ясни измерения като актуалност и ситуативна полезност.

4. ОБОБЩЕНА оценка за дисертационния труд

Безспорно има **съответствие** между заглавие и съдържанието в текста.

Логиката в структурата и последователност на изложението е убедителна.

Според мен, има и очевидна практическа **приложимост** на резултатите от този авторски труд – както в работата на политици и политолози, така и в работата на съответни институции и НПО, а така също и като провокация към юристи конституционалисти.

Езикът и стилът на изложението са добри. Така авторът ясно **експлицира** подхода и аналитичните си акценти, а читателят има възможност **структурирано** да опонира или да доразвива предложението анализ и моделиране.

Научните и документалните **източници** на дисертационния труд са представени подредено и достатъчно добре.

Научният апарат се използва коректно и евристично в тази научно-приложна и прагматично ориентирана разработка.

ОБЕКТ и ПРЕДМЕТ на дисертацията е специалната институция Национален омбудсман в България, въведена и утвърдена у нас през 2003 г., в контекста на опита в Европа и ЕС. Предметът са функциите и конкретни форми на взаимодействие със структури на гражданското общество у нас – НПО и граждански сдружения.

ЦЕЛта на това фокусирано изследване е **детайлен анализ на взаимоотношенията** между Националния омбудсман, като институция и като обществен авторитет, със структури на ГО, за да се **развива потенциалът им за приносно гражданско участие** при вземане на важни решения.

Тази основна цел е конкретизирана в 6 по-конкретни задачи на проучването и анализа.

В резултат от реализиране на поставените цел и задачи се е получил един добър анализ, който по своя характер е **политологичен**. Работата е извършена с използване на метода на съдържателен анализ, описание на случаи, вторичен анализ на емпирични данни, дълбочинни интервюта, правно-нормативен и институционален анализ, историческа ретроспекция от 1989 до сегашната 2023 год.

Ясно са **дефинирани ограничения** в обекта и обхвата на проучването и анализа. Това самò по себе си подсказва самодисциплина на мисълта и способност за фокусиране на работата.

5. ОЦЕНКА на научните и научно-приложните РЕЗУЛТАТИ и ПРИНОСИ

Посочени са 5 научни приноса на дисертацията. По същество и 4-те имат научно приложен характер:

- разбиране за канализиране на гражданското участие чрез включване при вземане на решения;
- анализ на устойчивите връзки с граждански организации, за да имат те реално влияние в демократичния процес;
- анализ на случаи, при които Омбудсманът предотвратява конфликти между Властта и граждански структури, между институции и граждани;
- анализира се ролята на Омбудсмана при кризи и граждански протести.

Не бих могъл да приема 5-ят формулиран принос, доколкото става дума за набиране, обработване и анализиране на набрани емпирични данни. При всички такива случаи методиката и информацията би могло да се използва за вторичен анализ и от други изследователи. Това самò по себе си е предпоставка, а не творчески теоретичен, методически или научно-приложен принос.

6. ОЦЕНКА на публикациите по ДИСЕРТАЦИЯТА

Посочени са 3 публикации по темата на дисертацията.

Едната е публикуван доклад от конференция от 2022 г., втората е статия в научно списание от 2022 г. – имат нормален обем като за научни статии. Третата публикация е посочена като доклад в сборник, но вероятно той все още не е издаден.

Като цяло може да се каже, че представените публикации на дисертанта **съответстват на конкурс** за „малък доктор“ – ОНС „доктор“. Сега са снижени изискванията спрямо публикациите и посочените се приемат за достатъчни.

Допълнително са посочени 2 участия в научни конференции. През 2021 и 2023 год.

7. Оценка на АВТОРЕФЕРАТА

Представеният автореферат е от 33 стр., на български и английски езици.

Приложен е списък с 5 приноса, както и списък с публикации и участия в конференции.

Рефератът **адекватно представя** структурата и съдържанието на дисертацията.

8. Критични бележки, препоръки и въпроси.

В горния текст на това становище вече направих някои бележки и препоръки.

9. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като имам предвид всичко представено дотук, считам, че дисертационният труд на тема **„Ролята на ОМБУДСМАНА в развитието на гражданското общество в България – гражданско участие“**

отговаря на основни научни изисквания, за да може да се **присъди ОНС „доктор“** на **Елеонора Милчова Ушатова – Калинова.**

Аз гласувам „ЗА“ и си позволявам да препоръчам на уважаемите колеги също да подкрепят избора.

10 октомври 2023
София

ПОДПИС:

.....
/проф. д.с.н. Михаил Мирчев/

O P I N I O N

for public defense of doctoral dissertation

UNWE, Sofia,

Nov., 2nd 2023, 2.00 p.m.

from: **Prof. Mihail Mirchev, Dr. Sc.**, Department of “Political Sciences”,
Faculty of “International Economy and Politics”, UNWE, Sofia.
Scientific specialty: 3.1. „Sociology“

for: Dissertation Thesis for acquiring of the **Educational and Scientific Degree of “Doctor”** in professional field 3.3. „Political Sciences”,
doctoral program of “Political Sciences”

Author of the Dissertation:

Eleonora Milchova Ushatova – Kalinova

Dissertation Topic:

**„The Role of the OMBUDSMAN in the Development of Civil
Society In Bulgaria – Citizen Participation”**

SCIENTIFIC advisor:

Associated Prof. Simeon Mitkov Asenov, PhD

GROUND S for presenting the opinion:

Participation as a member of the Scientific Jury, determined by order of the Rector of the UNWE, No. 1722/July 4, 2023. As a substitute.

2. Information of the dissertant

Eleonora Milchova Ushatova – Kalinova is a PhD student in the doctoral program of “Political Sciences” of the Department of Political Sciences at UNWE in the **individual form**. She was enrolled in the program in 2021. The dissertation is presented in the second year of doctoral study.

A Declaration of Originality and Authorship (for scientific collegial ethics) was probably signed, according to Art. 27, paragraph 2 of the Law for Development of The Academic Staff in Republic of Bulgaria, as well as the Declaration of Fulfilment of the Minimal National Requirements, Art. 2b (2, 3) of the cited Law.

3. CHARACTERISTICS of the presented dissertation thesis

The dissertation has a standard structure: **introduction, three contributing chapters, conclusion, literature and appendices.**

The First chapter (54 pages) presents **the theoretical and methodological basis** of the dissertation. The focus is mainly on the concept of "civil society" – in a historical and contemporary perspective. The civil movements and NGOs in their capacity as main actors in GO are outlined. It is summarized through some aspects of citizen participation in the democratic process. In this light, types of civic participation are typologized.

The Second chapter (68 pages) is an **institutional analysis** of the National Ombudsman in Bulgaria, examined through the prism of the real state of the Ombudsman today in Bulgaria. First of all, through the peculiarities of the Bulgarian constitutional model and its actual functioning. The specific legal regulation is discussed in the light of the factors for civic activism. Special emphasis is placed on the functions and role of the Ombudsman during civil and political crises.

The Third chapter (20 pages) presents the methodology of the author's **empirical survey** on the topic of the dissertation, the obtained data and in-depth interviews with 13 experts, as well as a corresponding **brief analysis** of the data and the information obtained.

The total volume of the dissertation is 166+10 pages. I accept it as the minimal required for the dissertations in our social sciences.

A **Scenario for “in-depth” interview with experts** of the Ombudsman Institution is applied= It contains 8 topics and the respective questions on them. Note: The 1st and 7th questions do not seem to fit as for "experts" – they should be more specific, since people with extensive practical experience and functions of competent employees are asked.

A **Scenario for “in-depth” interview with representatives** of NGO and civil activists – i.e. the other side of the process, is applied as well. It contains 8 topics that duplicate the questions to experts from the institution – obviously the idea is to make a comparison.

A **list of the 13 interviewed experts** with their institution and specific activities is also applied. The three interviewed national ombudsmen in the period of 2010-2023 are also included in the list.

On pages 136-150 (15 pages) the opinions of the interviewed experts – from the ombudsmen and civil organizations – **are presented in a synthesis**. It is done concisely with the necessary summarization by the researcher.

Note: The impression that the civil organizations are prioritized instead of the ombudsmen may appear. It seems that the latter are underestimated in the presentation. In this regard, I am missing a **tabular and comparative presentation** of the two groups of opinions, in order to see more clearly where they overlap, whether they diverge somewhere, are there points where there is a void against one opinion from the other side?

Another note: There could be a much more comprehensive **appendix with more detailed texts** from the interviews with experts – they are not so many and the volume would not be huge. This would give the reader the opportunity to orient himself in additional nuances, in different accents, as well as regarding illogically missing accents in the interviews and in the opinions expressed. This would provide empirical material to other researchers for their secondary analysis.

A **references list** is also applied. It contains 44 scientific references in Bulgarian and 13 in English. Another 10 are institutional references.

As a whole the references list **meets the minimal requirements** for a PhD dissertation.

5. TOPICALITY of the theme

The theme of the dissertation is undoubtedly topical and with increasing topicality today. Civil tensions have been growing extremely since 2020. Today, civil protests are becoming more frequent on all kinds of occasions, incl. against strategic and specific policies of the Authority and the Government.

In such a public and state situation, the institution of the National Ombudsman has an extremely important role as a transmission from the citizens and their associations and manifestations to the power institutions and legislative bodies.

It has an extremely important function to collect and summarize, and to give legal and normative meaning to specific criticisms and proposals received from citizens and their communities, in order to refer the relevant state institutions and institutions, the state authorities for a timely response and useful solutions to the cases.

Also, the ombudsman is an extremely important focus of the citizen's hope that in the institutional structure of the state itself there is a body that stands up for the citizens, that is attentive to accumulating problems, that reacts adequately to crises and civil unrest.

All these things, probably others, make the present work relevant and with contemporary political and politological projections, with important civic and institutional projections, and is of increasing practical and theoretical-conceptual relevance.

The object and subject of this dissertation research implies an organic interweaving between institutional analysis and civic sensitivity to acute problems in society and crises in the state. This is what happened in this case - it is a meaningful achievement of the author and the scientific supervisor, but at the same time it has clear dimensions such as relevance and situational usefulness.

6. ASSESSMENT of the dissertation thesis

There is undoubtedly a **correspondence** between title and content in the text.

The logic in the structure and sequence of the exposition is convincing.

In my opinion, there is also an obvious **practical applicability** of the results of this author's research – both in the work of politicians and political scientists, and in the work of relevant institutions and NGOs, and also as a provocation to constitutional lawyers.

The **language and style** of the text is good. Thus, the author clearly **explains** his approach and analytical emphases, and the reader has the opportunity to **structurally** oppose or further develop the proposed analysis and modeling.

The scientific and documentary **sources** of the dissertation work are presented in an orderly and sufficiently well manner.

The **scientific apparatus** is used correctly and heuristically in this scientific-applied and pragmatically oriented development.

The **OBJECT and SUBJECT** of the dissertation is the special institution of the National Ombudsman in Bulgaria, introduced and established in Bulgaria in 2003, in the context of the experience in Europe and the EU. The subject is the functions and specific forms of interaction with civil society structures in our country – NGOs and civil associations.

The **OBJECTIVE** of this focused research is a detailed analysis of the relationship between

the National Ombudsman, as an institution and as a public authority, with NGO structures, in order **to develop their potential for contributing citizen participation** in making important decisions.

This main objective is specified in 6 more specific research tasks.

As a result of the realization of the set goals and tasks, a good analysis was obtained, which is **political in nature**. The work was carried out by the method of content analysis, case studies, secondary analysis of empirical data, in-depth interviews, legal-normative and institutional analysis, historical retrospection from 1989 to the present 2023.

Limitations in the object and scope of the study and analysis are clearly defined. This in itself suggests self-discipline of thought and ability to focus work.

5. Assessment of the scientific RESULTS and CONTRIBUTIONS

5 scientific contributions of the dissertation are formulated. In essence, all 4 have a scientifically applied nature:

- understanding of channeling citizen participation through inclusion in decision-making;
- analysis of sustainable relations with civil organizations, so that they have real influence in the democratic process;
- analysis of cases in which the Ombudsman prevents conflicts between the Government and civil structures, between institutions and citizens;
- the role of the Ombudsman in crises and civil protests is analysed.

The 5th contribution could not be accepted as far as the collection, processing and analysis of collected empirical data is concerned. In all such cases, the methodology and information could be used for secondary analysis by other researchers. This in itself is a premise, not a creative theoretical, methodological or scientific-applied contribution.

6. Assessment of the PUBLICATIONS in the topic of dissertation

3 publications are listed.

One of them is a published report of a conference held in 2022, the other is an article, published in a scientific journal in 2022. They both are in a volume sufficient for a scientific article. The third one is a paper in the book of conference proceedings, but probably the book is still not issued.

It could be said that the presented publications comply with the requirements for acquiring the PhD degree.

In addition, 2 conference presentations from 2021 and 2023 are listed.

7. Assessment of the AUTOR'S ABSTRACT of dissertation.

The presented author's abstract contains 33 pages. It **adequately represents** the dissertation. It is both in Bulgarian and English.

5 contributions are listed as well as a list with the scientific publications.

8. Critical remarks, recommendations and questions

I have already made some recommendations in the above text of this opinion.

9. CONCLUSION

Considering all that is presented above, I can conclude that the dissertation thesis on the topic **“The Role of the OMBUDSMAN in the Development of Civil Society In Bulgaria – Citizen Participation”**

Complies with the minimal scientific requirements for acquiring the Educational and Scientific Degree of “Doctor” to its author Eleonora Milchova Ushatova – Kalinova.

I am voting “FOR” and recommend to the respected colleagues of the scientific jury to vote “for”.

Oct.10th 2023
Sofia

SIGNATURE:

/Prof. Mihail Mirchev, Dr. Sc./